

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Giovanni Punto (1746-1803) Cor basse célèbre

Zwart, T. van der

Citation

Zwart, T. van der. (2023, October 19). *Giovanni Punto (1746-1803): Cor basse célèbre*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3644045>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3644045>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Samenvatting

Mijn onderzoek richtte zich op de vraag hoe de hoornist Giovanni Punto klonk toen hij furore maakte in heel Europa, en welke elementen van zijn spel mogelijk bij kunnen dragen aan een meer diverse uitvoeringspraktijk van solistische hoornpartijen en kamermuziek voor hoorn uit de klassieke periode.

Ik heb mij verdiept in het leven, de technieken en de invloed van deze rondreizende hoornvirtuoos. Belangrijke facetten van Punto's erfgoed lijken de afgelopen twee eeuwen uit het collectieve bewustzijn van hoornisten en hun publiek te zijn verdwenen. De hoofdstukken van dit proefschrift onderzoeken allemaal die verloren erfenis.

Ik beschrijf relevante feiten uit het leven van Punto, zijn connecties met andere hoornisten en componisten, en de reacties van critici op zijn optredens, waaruit weer conclusies te trekken zijn over klank en techniek. Veel aandacht schonk ik aan de erfenis van zijn leraar Anton Joseph Hampel, de vermeende uitvinder van gestopte noten (een techniek om tonen buiten de harmonische reeks te produceren door middel van manipulaties van de hand in de hoornbeker). De leerling Punto blijkt in het gebruik van deze relatief nieuwe methode van het handstoppen terughoudender te zijn dan zijn docent.

Een ander klankideaal, met onderscheid in timbre tussen cor alto (hoge hoorn) en cor basse (lage hoorn), grotere diversiteit in de articulatie en de toepassing van min of meer spontane versieringen, zijn de meest opvallende verschillen tussen wat gedocumenteerd is in bronnen van uitvoeringspraktijk rond 1800 en de huidige standaard.

Rond 1794 verscheen de *Seule et Vraie Méthode pour apprendre facilement les Élémens des Premier et Second Cors* (Enige en ware methode om gemakkelijk de elementen van de eerste en tweede hoorn te leren) onder de namen Hampel en Punto. In 1795 publiceerde Punto een boek met etudes, *Étude ou Exercice Journalier, Ouvrage Periodique pour le Cor* (Dagelijkse Oefeningen voor de Hoorn). Beide publicaties stonden de afgelopen jaren steevast op mijn lessenaar. Door voortdurende theoretisch/praktische bestudering van deze bronnen, hoopte ik de impliciete kennis te verwerven die mij dichter bij de kenmerkende manier van spelen van de maestro zelf zou brengen. Ik besteedde talloze uren aan de in de *Seule et Vraie Méthode* beschreven subtiliteiten van articulatie op de hoorn. Misschien wel

het belangrijkste aspect van de *Méthode* is de toevoeging van versieringen aan de melodie, een uitvoeringsstrategie die grotendeels in onbruik is geraakt bij hoornisten. Ik combineerde literatuuronderzoek met empirisch onderzoek door dagelijks studietijd op de hoorn in te ruimen voor de overvloedige hoeveelheid variaties op een thema in de *Méthode*. Het bleek uiteindelijk een opluchting om niet langer de letterlijke weergave van de gedrukte notentekst als hoofddoel te hebben. Meer vrijheid in de uitvoering leidde tot meer opwinding op het podium.

Verschillende bronnen beschrijven hoe Punto furore maakte met dubbeltonen en zelfs akkoorden op de hoorn. Ondanks de reputatie van goedkope truc, onderzocht ik de mogelijkheden van deze multiphonics en analyseerde ik de beschikbare genoteerde voorbeelden uit de klassieke periode op hun uitvoerbaarheid.

De notie dat Punto, de gevierde hoornvirtuoos uit de achttiende eeuw, een specialist was op de cor basse, de lage hoorn, klinkt door in mijn hele thesis. Naast de beschrijvingen van de kenmerkende klank van dit instrument, zijn mijn eigen ervaringen met typische cor basse mondstukken met een relatief wijde binnenrand het meest relevant gebleken voor het onderzoek. Het timbre van het instrument wordt wezenlijk donkerder, minder kernachtig en dus luchtiger bij gebruik van het in historische methoden voorgeschreven grotere mondstuk. Bovendien faciliteert dit model mondstuk in niet geringe mate de voor cor basse partijen zo typische snelle akkoordbrekingen.

Mijn onderzoek toont aan dat Beethoven, die met Punto het podium deelde, zich bewust was van het onderscheid tussen de verschillende hoorntypen, en voor hoornsolo's in een aantal van zijn orkestwerken koos voor de mildere, fluwelen klank van de cor basse.

Bij de thesis is een CD gevoegd met werken voor cor basse en piano uit de tijd van Punto en vlak daarna.

Tot slot spreek ik de hoop uit dat mijn onderzoek zal inspireren tot meer diversiteit in de uitvoeringspraktijk van hoornisten, en dat het daarmee een belangrijke bijdrage levert aan een veelkleurig muziekleven.